

U. B. BERGEN

1611.48

Ms.1568I f

27

4. januar 1943.

Godt år før Norge!

General Hansteen talte nyttårsaften: Han sa bl.a.:

"Hans majestet kongen og statsminister Nygaardsvold ga i sine taler uttrykk for at vi nå går lysere tider i høste hva krigen angår. Når en ser på de forskjellige fronter, er dette riktig. Etter japanernes kjustart på Pearl Harbour er de allierte nå overlegen i Stillehavet, og truselen mot Australia er fjernet. Kina greier seg bra, og farene for India er avverget. General Wavell er gått fra India inn i Burma. I Nordafrika har den 8. armé vunnet mange taktiske seire. Disse seirene har vært i stor halestokk og har vært av like stor betydning som Tysklans seire på andre fronter. Landgangen i Algerie var organisatorisk sett en førsteklasses prestasjon. Vi kan rekne med at Nord-Afrika snart vil bli befridd, men ikke i de nærmeste uker. Malet blir da å få laser for fly og flåten. Tonnasjespørsmålet er også en meget viktig faktor, og ubåtfaren må vi frendeles rekne med. Skjærtaktnidlene utvikles. Nybygningen har nå i lang tid overgått senkningene. Vi må rekne med økede transportvanskjeligheter på havene, og anstrengelsene for minst mulig tap vil bli økt. Den tyske offensiven i Russland i vår ble forsinket og hadde et nærmest omfang enn forgående år, og ingen av de oppsatte mål ble nådd. Peter den stores ord har fått aktuell betydning: "Fienden får så oss til vi lerer å sla han." Russerne har store reserver, og de store omringede tyske styrkene i sør ser ut til å bringe tyskerne det største militære nederlag de noensinne har hatt. Gjenforeningen av Restow er det for tidlig å uttale seg om, men vi kan si fast at Russlands militære kraft er stor nå de har tatt offensive. Tyskerne gjør ikke samme motstand som tidligere, men en må ikke tro at de er ferdige for det. Vi må ta hensyn til at de har lange forsyningssliner, særlig da i sør-Russland. Tyskerne er bare henvist til landkommunikasjoner som mange steder ikke er helt utviklet. Transportproblemet for Tyskland er alvorlig og ikke det alvorligste. Det er tross alt bedre å holde sjøtransportene oppe enn å være henvist til landtransporter. Tysklans landtransporter i vest har vært utsatt og blir daglig utsatt for intens bombing som har brakt kaos i det tyske transportsystem. Dette virker da autonatisk videre. Tyskland kan ikke lengre ta initiativet i luften. - En tysk tilbaketrekning fra Russland ville være naturlig, men politisk uforsvarlig. Det er ikke mange steder igjen i Europa til å angripe, og de som er igjen er godt forberedt. En må ikke se for mye hen til et indre sammenbrudd i Tyskland, da nasistene vil gå til de nest drastiske muler for å holde det hele sammen.

Når vil det bli noe hos oss er det brennende spørsmål for oss alle. Det vet ikke noen. Spørsmålet blir imidlertid utmerket belyst ved den store landgangen i Nord-Afrika. Den ble så vellykket fordi man klarte å holde alt hemmelig. Vi kan ikke holde hverandre orientert, har heller ikke lov til det. Det er også å tro at man er utenfor fordi man intet vet og ikke er nød. Sikkerhetshensynet forbryr det. Den sørlede effektivitet blir da fullt utnyttet.

Et godt nyttår!

Utenriksminister Trygve Lie ga 1. januar følgende innholdsrike tilbakeblikk: "Ved årsskiftet er det naturlig å ta et tilbakeblikk over de viktigste begivenheter i året som gikk", begynte Lie. "Det er klart at det har betydd en avgjørende vendning. Vi har hatt skuffelser og nederlag, men det viktigste er at de allierte har tatt initiativet og er gått over fra forsvar til angrep. Tyskerne har ikke lidd et avgjørende nederlag, men den tyske propaganda og Hitlers siste taler viser at de har oppgitt håpet. Tyskerne setter nå sin lit til en utmattelseskrig og en kompromisfred. De allierte styrkene vokser fra måned til måned. Sovjetanledet har vist at det har en slagkraft større enn noensinne. Tyskland kan i år heller ikke bruke alle kreftene på østfronten. Det må også ta hensyn til angrep i sør og vest. Storbritannia har i dag en fullt utrustet og trenet armé, og det kan også visse tilbake på en stor seir i Egypt. Amerika har en hær på nesten 5 mill. mann, og 1 mill. mann kjenner allerede utenfor Amerika. Offensiven i Nord-Afrika viser at de allierte har til hensikt å bli herre over Middelhavet; og Italia og Balkan kommer dermed i fare. Angrepet viser også et strålende samarbeid mellom den militære ledelsen i de to land. De alliertes flyvåpen er helt overlegen, og Storbritannia har de beste bombeflyene i verden. Flyproduksjonen i USA er større enn aksemaktene tilsammen, men det er alltid et ubegrenset behov for fly. Tyskland er blitt bombet, og det har allerede vist større resultater enn bombingen av Storbritannia 1940-41. Bombingen av Italia er også begynt. Sovjetanledet har mistet sine store industriområder i Ukraine, men det har lykkes russerne å overflytte en stor del av arbeiderne og maskinene lengre sør. Av Storbritannias 47 mill. innbyggere er 24 mill. i de vepnede styrkene eller i krigsindustrien. USA har lagt om produksjonen fra fred til krigs. Industrien lager troppe- og krigsmateriell, men først og fremst skip. Ubaten er stadig vår fiende, men de blir bekjempet med stadig større virkning. Massoproduksjonen av skip er uten sidestykke i verdenshistorien. I 1942 er det bygd 8 mill. tonn. I 1943 vil det bli bygd 15 mill. Og Norge har gjort sin krigsinnslag. Flygerne vare har kommet fra oppgavene sine ned øre. Hæren forbereder seg til den dagen da Norge skal erobres tilbake. Handelsflaten har hele tiden spilt en stor rolle. I de allierte konvoiene har det vært mange norske skip, f.eks. i konvoien til Nord-Afrika, den største verden har sett. Og så de norske krigsskipene tar døl. Vi har hatt vare tap. Vi tenker til erbsdighet på alle som falt. Vi er stolt over deres innsats.

Også på politiske begivenheter har året vært rikt. De allierte nasjoner er kommet hverandre nærmere. Det er lagt planer for samarbeid etter krigen, og prinsippene er utdypep ved taler. De bygger på det som Roosevelt har kalt de 4 friheter, frihet fra frykt og nød, ytringsfrihet og religionsfrihet. Det fremtidige Europa må også bygges på en ordning som utelukker arbeidsløshet og sikrer alle en menneskeverdig eksistens. Vi hilser med glede avtalen mellom Sovjetanledet og Storbritannia som gjelder for 20 år. Vart forhold til våre allierte er utdypep og befestet. Med Storbritannia, Sovjetanledet og USA har vi utvekslet ambassadører. Det viser en velvilje som lover godt. En kan innvende at ambassadørene bare er en form for kommisjon, men de er mer. De er uttrykk for sympati for det norske folks kamp og frihet. Avtalen av 1941 med England er satt ut i livet. Den har stor betydning. Jeg vil benytte denne anledningen til å takke for det vennskap p. og demokratifronten.

England viser. Fra USA fikk vi ifølge Låne- og leie-loven på kongens fødselsdag en ubåtjager som bærer Håkon 7's navn. Ved den anledning sa president Roosevelt: Hvis det fremsies er noen som ikke vet hvorfor denne krig føres, da la han se på Norge. Hvis det er noen som tror at denne krig kunne vært unngått, la han se på Norge. Hvis det er noen som sørvtviler på det demokratiske grunnlag krigens blir ført på, da la han se på Norge. Under samarbeidet etter krigen vil Norges synsnate bli respektert. De små nasjoner vil selv få anledning til å bestemme over sin skjebne. Det vil bli bygd på overenskomster mellom frie folk. Hverken Norge eller noe annet land kan stå alene. Vi kan ikke fortsette den gamle nøytralitetspolitikken. Det internasjonale samarbeidet vil sikre oss. De forente nasjoner har mange felles oppgaver etter krigen, og dat er vårt håp at vi nå nå fram til en virkelig internasjonal rettsorganisasjon. Men imenfor organisasjonen har de enkelte nasjoner sine oppgaver av strategisk, økonomisk og kulturell art. Norge vil ikke etter krigen vende Norden ryggen. Vi har i den siste tiden med glede konstatert den sterke folkestemningen i Sverige for Norge. Den er kommet til uttrykk gjennom Norges hjelpe, gjennom den svenske press og utenriksminister Günthers uttalelser om rusphetene i Norge. Det er til stede et godt grunnlag for samarbeid med Sverige etter krigen. Norge har også all interesse av et fritt og demokratisk Finnland. Med interesse og sympati følger vi den danske motstanden mot de tyske undertrykkerne. Jeg vil også rette en takk til den islandske regjering for det uttrykk den har gitt for vennskap og sympati med Norge. Vi er motstander av nordisk isolasjon. For at vi skal bestå som selvstendige nasjoner må det et fast samarbeid til med andre folk.

Den norske regjering har sett det som sin oppgave å fremme Norges krigsinnsats og hevde Norges rett. Det er opprettet et forsynings- og gjenreisningsdepartement som skal avhjelpe nedenfor sikre landet nødvendighetsartikler. Vi har tatt forholdsregler for å unngå en overgangstid med kaos og arbeidsløshet. Med interesse har vi fulgt hjemmefrontens kamp for Norges sak. Vi har kontakt med det som skjer i Norge, og vi vet hva kampen betyr og koster. Det norske folks kamp er kjent over hele verden, og vi er stolt over å være nordmenn. Når jeg i år sender en hilsen er det med full visshet om at seieren er sikker! Godt ar for Norge!

Redaksjonen ønsker samtidig leserne et godt år. Året som gikk brakte den norske hjemmefront store seire. Tenk bare på lekmennes og prestenes kamp. Ved inngangen til det nye året star hjemmefronten sterkere, mer sammenveiset, mer ubrytelig enn noen sinne. Tyskerne og nasistene skal også i året som kommer få litt mer av dem. Vi har ikke fått etter, et folk som ikke går på skyld. Vi går mot lidelser, skuffelser og nederlag, men også mot seire og glæder. Og hvor store lidelsene og skuffelsene vil bli, så vet vi at seieren er vår, at Norge en dag skal sta fram som et fritt, folkestyrkt land.

Frønad, frønad, over der elsker frie hjem,
Frøjad, frøjad, frihet den må evig frem.
Skal det også prøves i tvil og nederlag,
Hvem faller vel de tapte slag på seirens dag?"

Nyhetene 30/12-42 - 2/1-43.

Ostfronten: Storoisensiven i Sør-Russland skrider fram med stor fart. Kotelnikovo ble inntatt onsdag. Byen ligger 160 km. s.v. for Stalingrad og er et av de viktigste støttepunktene for tyskerne i dette området. Betydningen av denne nye russiske erobringen kan ikke understrekkes nok da hjelpen til den omringede s. ame derved er umuligjort. Da russene i sommer tok Kotelnikovo, ble den med en gang påført til en festning, men det tok russene bare et par dager å bryte igjenom. Etter inntakelsen fortsatte den russiske framrykkingen på begge sider av jernbanelinjen fra dette stedet. Framrykkningen foregår i retning av Salsk og truer de tyske sambandslinjene i Kaukasus. I et særkommunike natt til lørdag ble det meldt fra Moskva at hovedstaden Jelista i Kalmytprovinssen i det østre Kaukasus er erobret av de russiske troppene. En rekke andre byer er også tatt, bl.a. Prinskaia. Dette betyr en ny trusel mot de tyske armene i Kaukasus. Både i Kotelnikovo og de andre stedene ble det tatt stort bytte. S.s. for Nalchick i Kaukasus fortsetter den russiske framrykningen, og tyskerne har store tap. Ved Terek er russerne tatt over en elv. Det blir også meldt om russisk bevegelse n.s. for Tuapse, der 23 tyske fly er skutt ned. Offensiven fra Voronesj mot Rostow skrider også hurtig fram, og tyskerne trekker seg tilbake langs jernbanelinjet til Svartehavet. Det blir også meldt om kamper ved Worisjilowgrad. I selve Stalingrad er en rekke underjordiske bunkers erobret tilbake av russerne. På midtfronten har russerne erobret den viktige byen Welikyi-Luki. Etter at det i mange uker har vært meldt om hårde kamper her, kom det natt til lørdag særmelding om at byen var tatt med storm av russerne. Tyskerne fikk beskjed om å overgi seg, men nektet. Byen ble deretter tatt under artillerisperrreild og stormet ned lajonetter. Tyskerne ble kjempet ned til siste mann. Store mengder krigsbytte ble tatt. Welikyi-Luki er det viktigste jernbanepunktet på banen Moskva-Riga og ligger midt mellom disse to byene. Den ligger 160 km. fra grensen mot Letland, og 240 km. vest for Rsjew. Det er det vestligste punkt russerne hittil er kommet i denne krigen. Tyskerne i Rsjew fáler seg på truet og har i et forsök ned store mengder tanks prøvd å komme seg ut, men forgives. Welikyi-Luki, som var kraftig befestet, sto mot russernes angrep i fjor. Russiske tropper marsjerer nå igjenom staten og står videre fram. De er kommet 30 km. lengre vest og inntar med å avskjære jernbanen Leningrad-Kiew.

Nyttårsaften ga Moskva et tilbakeblikk over de sist måneders utvikling i Russland. Den 30. september sa Hitler at Stalingrad skulle bli tatt. Dette skrytet kostet han 1/2 million mann, 300.000 falt og 200.000 er omringet. Byen står så fast som aldri tidligere. Omrent hele den rumenske armé og det italienske ekspedisjonskorpset er utslettet. I slaget om Stalingrad tapte tyskerne 1.800 fly, 7.900 tanks og 5.900 kanoner foruten svære hundre rifler granater, hester, proviant osv. Russerne satte så 13. november i gang offensiv n.v. og s.y. for Stalingrad. Her falt ytterligere 95.000 tyskere og 72.000 ble tatt til fange. Den 6. tyske armé ble omringet. Sa kom offensiven på Dons midtre løp. Tyskerne hadde hørt 190.000 faine og fanger. Neste stadium var da tyskerne påvirket i innasittet den omringede arméen. De ble drevet tilbake og ut av Kotelnikovo. Her ble 21.000 tyskere drept og 5.000 tatt til fange.

Middelhavet: Fra Kairo blir meldt at det er utstrakt patruljevirksomhet vest for Badir-Bir el Filir. Havnene Sfax og Sousse blir ustanselig bontet. Britiske undervannsbater har utenfor Tunis senket 2 forsyningsskip og artakelis i destroyer. Dessuten er flyplasser på Kreta bombet. Fra Tunis er det ikke noe mytt å helle. Det ser ut til at den tyske general Nehring forbereder seg på hætoffensiv samtidig som Rommel skal sette seg til motverge. Situasjonen er vrimidertid ikke klar. Det er meget mulig at de allierte styrkene snart ryrer på øya. Det ble i går etter meldt xx en ustansse i regn som gjør flyplassene vanskelig å bruke. General Giraud har satt mange politiske fanger på frifor. Han har latt arrestere 12 mann i forbindelse med en samoppsvergelse mot Roosevelt sørspillsutsending i Nord-Afrika og mot Giraud selv. De vil ikke bli henrettet. President Roosevelt har telegrafisk lovet Giraud full støtte fra Amerika i hans krigstiltak mot eksen.

Tet-fierne-osten: Aleutene er blitt kraftig bombet to dager på rad. Julaften bombet amerikanske fly over Wake. De har dessuten engreppt en stor japansk konvoi i Rabaul. Et transportskip ble sett i brand. I de siste ukene er det i havnen i Rabaul lastet 5.000 tonn japansk tonnasje. Amerikanske undervannsbater har senket 7 japanske skip i Stillehavet. På New Guinea har allierte styrker sprengt gjennom japanernes stillinger og trennt fram til havet. I Burma er det patruljevirksomhet.

Vestfronten: Store styrker amerikanske bombefly angrep nabolandet av jagerfly ubathavnen Lorraine i Frankrike. Det utviklet seg til luftkamper. 3 bombefly ble tapt og mange tyske jagerer ble skutt ned. Britiske bombefly angrep natt til fredag natt i Tyskland og Nord-Frankrike. Dessuten ble det lagt ut miner i fiendtlige farvann. Polske fly deltok. Sidan det amerikanske flyvapnet tok till med operasjonene mot kontinenetet er 200 tyske jagerfly skutt ned. Amerika har mistet 9 jagerfly og 33 bombefly.

Britiske suksessene har ikke gitt nærmere ekkelheter om sjøstrefningen i nordlige farvann. Etter foreløpig medlinger var 1 tysk krysser skadet og 1 destroyer sett i synkende tilstand. Slaget fortsetter. Denne meldingen kom 1. nyttarsdag.

Over hele Belgia ser en na på plankejorder og hus malt "1918."

4 amerikanske slagskip, hvert på 35.000 tonn, er nu att i blikk.

Brasils president, Vargas, har hentydet at et brasiliansk spesialkorps vil bli sendt til Europa.

Fra Ankara blir meldt at von Mackensen, Tysklands ambassadør i Italia, har protestert mot antityske demonstrasjoner i Roma og Napoli og har truet med tysk invasjon.

Knen har bevilget kr 5.000 til de skadde kirkene på Malta.

Kronprins Olav er kommet til Amerika med fly og er reist til Washington for å se kronprinsesse Martha og barna.

- 6 -

Nyhetene søndag aften.

Russiske tropper angriper nå nord og vest for Welikyi-Luki. Det russiske kommanget i dag meldes at en befestet stilling nord for byen er blitt erobret. Ifølge Moskva var det flere tusen man som ble heiet ned i Welikyi-Luki.^{xx} Før byen ble erobret rykket en tversk panserdivisjon fram for å unsette garnisonen, men den ble brevet tilbake. Jernbaneforbindelsen Welikyi-Luki - Moskva blir nå gjenopprettet. Russene får Rjew er nå blitt mer utsatt enn før. Flere utbytningstross er sått tilbake. "Observer" skriver at en omfattende russiske framrykning ikke kan ventes ennå her. Trass inde viktige erobringene, vil situasjonen her antakelig få karakteren av stillingskrig. I Donbuen er flere bebodde strukt blitt erobret. Russene går nedover Kotelnikovjernbanen mot Salsk. Sjø for Don har russene revet opp restene av en rumensk infanteridivisjon og omringet en tysk garnison. Russene går dessuten framover i områdene ved Nalchick og i Midtre Kaukasus trass i regnver. En krigskorrespondent forteller at 60 % av de tyske transportflyene til den inneskuttede arméen blir ødelagt. Russene kjemper hårdnakket, men de har lite mat og ammunisjon.

Palema, den viktigste havnen på Sicilia, er bombet. Dessuten er det rettet gjentagne kraftige angrep mot flyplasser på Kreta. Til lands i Tripolitania er det ikke noe nytt. Det blir meldt om skad luftvirksonhet. Rommel har sendt forsterkninger til et fjellandskap og vil antakelig sette seg tilbake her. I Tunis er det patruljevirksomhet i nord, franske tropper er virksomme i sør. General de Gaulle har bedt general Giraud om et møte på fransk grunn. Hensynet til Frankrike tillater ikke noen utsettelse, sier de Gaulle.

Pa New Guineia har de allierte troppene tatt regjeringsbygningene i Bona og hele Bonaorådet er nå opprørt. Ellers er det intens alliert flyvirksonhet i det fjerne østen. 5 japanske lasteskip, 1 transportskip, 1 forsyningsskip og 1 destroyer er senket i Stillhavet.

De tyske ambassadørene i Madrid og Tokio og den tyske sendemann i Sverige er hilt hjem og erstattet med nye. Skifteelsen er foretatt av Hitler selv etter konferanse med von Ribbentrop. Ambassadørene og sendemannen ble utsett som syndebukker for Tysklands diplomatiske nederlag.

Sksnovad uttalte bl.a: "Jeg gjør ikke noen trenng når jeg sier at Norges lærere i året som gikk sto fram som lærere og førere for hele folket. De så klart og handlet zyeblikkelig. Heller ikke noen hadde et større og mer skjebnessvært ansvar. De viste hva vi kjemper for og hva vi kjemper imot. De viste saan kultur og virkelig mot. De ga kraft til andre, ikke bare til normannen, men til heile den siviliserte verden. Høydepunktet var da lærerne la fram for elevene en beretning, en trosbekjennelse, et løfte. Den vil leve gjennom slekter fortellingen om å lærerne betrodde seg til de unge og ga dem høytidelige løftet ikke å lære fra seg annet enn det som er sant og rett. Det ble da sluttet en pakta mellom to generasjoner. Året begynte med dette. Det ble mer og mer klart for tyskerne og nasistene at Norge ikke kan erobres innenfra. Kampen vil bli lang og hård. 1942 var et lererikt år. Vi vet veien, vi kjenner farene og ser var oppgaven! Vi var ned til lit inn i det nye året. Det blir mange tunge tak, mange løft og ta, men vi er kampens hal besitts. Godt nytta!"